

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויצא תשפ"ד לפ"ק

ויצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וועזן - גליון אלף שצ"ח

לעבור שם בין גויים, ואיך יתמודד עם הנסיונות שיתהוו לו, ולהתחזק בקדושת התורה שלא יכשל. [ועל דרך זה בימינו, כאשר יוצא מכותלי בית המדרש לישא אשה ולהמציא פרנסת ביתו, אי אפשר לצאת תיכף מבית רבו להתגורר בין גויי הארץ, אלא מתחלה יש ללמוד כמה שנים תורה בכלל, שיתרגל להיות דבוק בתורה גם כאשר יוצא מכותלי בית המדרש שישב שם כל ימי נעוריו].

והנה התורה הקדושה מכונה בשם באר, כמו שנאמר (משלי ה-טו) שתה מים מבוֹרֵךְ וגו', יפוצו מעינותיך חוצה (עבודה זרה יט.). ואמרו (שבת קטז.) דהתורה נחלקת לשבעה ספרים דכתיב (שם ט-א) חצבה עמודיה שבעה [דפרשת ויהי בנסוע הארון ספר חשוב הוא בפני עצמו, נמצא שלמעלה ספר לעצמו, ושלמטה ספר לעצמו, ונמצא ספר במדבר נחלק לשלשה ספרים] ע"כ. ואם כן בית מדרש של תורה היא 'באר שבע'. וזהו שרימו לנו הכתוב ביציאה זו שיצא מבית עבר ללכת לחרן, ויצא יעקב 'מבאר שבע', זהו מדרשו של עבר, וילך חרנה. [שוב ראיתי כן בספר ויגד משה בפרשתנו].

*

ולכאורה יש להבין, איך הביאו ראייה מיעקב דגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב, שלא נענש על הזמן שלמד בבית עבר, הא אכתי יש לומר דכאשר יש לפני האדם מצות תלמוד תורה ומצות כיבוד אב, דכיבוד אב עדיפא דהשוה כבודו לכבוד המקום (קידושין ל:), ושאיני יעקב שלא היה בידו ללכת לבית אביו לכבודו, דעשו מתנחם להרגו, והוי פיקוח נפש, ויש עליו מצות עשה וחי בהם ולא שימות בהם (יומא פה:), והיה פטור מכיבוד אב, ומנלן דתלמוד תורה גדול מכיבוד אב, כאשר יש בידו לקיים שניהם.

ויש לומר דהראיה הוא, כי איך החליט יעקב בדעתו ללכת לאביו יצחק לקבל הברכות של עשו בערמה,

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח-ה). המפרשים הקשו, דהפסוק מיותר, שהרי כבר נאמר לעיל (כח-ה) וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם. וגם לפי פירושו של רש"י, דכיון שהפסיק בענינו של עשו, חזר לענין הראשון ע"ש. אכתי תקשה לאיזה צורך הכפיל ויצא יעקב 'מבאר שבע', הא כבר ידעינן מפרשה הקודמת שיצחק היה דר בבאר שבע.

ובמדרש (ב"ר סח-ח) וילך חרנה, רבנן אמרי בן יומו, ומשמע שקפצה לו הארץ, והגיע לחרן באותו יום שיצא, וכן הוא בתרגום יונתן. ובאור החיים הק' פירש, וילך חרנה, שלא עשה יעקב אלא יציאה, ולא הוצרך ללכת ברגליו, וההולך הוא חרנה, שחרן הלך ממקומו להקביל פני יעקב ע"כ. ויש להבין, דבשלמא מה שקפצה לו הארץ, כד יהיב דעתיה למיהדר, וקפצה לו הר המוריה (רש"י כח-יז), שפיר יש טעם בדבר, שיגיע במוקדם לבית אלקים, שהתאוה ה' לתפלתו שם, אבל קפיצת הארץ לחוץ לארץ, לבית לבן הרשע, יש להבין הצורך בזה, ולא עביד קוב"ה ניסא למגנא.

ונראה דאיתא בגמרא (מגילה טז:) גדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, שכל אותן שנים שהיה יעקב בבית עבר לא נענש וכו', דתניא היה יעקב אבינו בבית עבר, מוטמן ומשמש ארבע עשרה שנה, יצא משם ובא לו לארם נהרים ע"ש. ואם כן כשיצא יעקב מבית אביו ללכת לפדן ארם, הפסיק מתחלה דרכו, והלך לבית עבר על י"ד שנה, ואחר כך יצא ללכת לחרן. ומה שנאמר כאן ויצא יעקב, היינו היציאה השניה אחר שעזב בית רבו עבר והלך לארם נהרים.

והטעם שמתחלה חזר לבית מדרשו ללמוד י"ד שנה, אם כי כל ימיו עד עתה לא מש מאהלה של תורה, והיה איש תם יושב אהלים, מכל מקום כאשר עוזבים בית אביו ורבו, ללכת לדור בין גויי הארץ, לבן הארמי וחבריו, מקומות של נסיונות רבות שלא היה לו כל ימיו שישב בבית המדרש, צריכין להתאזר מתחלה בקדושת התורה, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ולהתבונן במה שיצטרך

יעקב, הסיבה שיצא, משום 'באר שבע', עבור זיווגו שבזה נשלם שבעה מעלות באדם, ואין עליו חיוב להפסידים משום כיבוד אב.

אמנם כדי שיהא דעתו של יעקב מיושבת שכדין עשה במה שעזב כיבוד אבותיו, על כן נעשה לו נס שקפצה לו הארץ, ולא עביד קוב"ה ניסא לדבר עבירה, להתרחק מהר מבית אבותיו כאשר יש בזה נדנדו חטא. ומזה שראה יעקב שקפצה לו הארץ נתיישב לבו והלך בשמחה. ועל זה נאמר להלן (כט-א) 'וישא יעקב רגליו, שנשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, והוא משום 'וילך ארצה בני קדם', ופירש באור החיים הק', שלא הוצרך ללכת אלא נשא רגליו, וארצה בני קדם הלך אצלו ע"ש. ומזה היה לו סימן מן השמים שרצה אלקים את מעשיו. [ומה שפירש עבור זה יוסף מאביו כ"ב שנה, מבואר בעיון יעקב שם שאין הכוונה לעונש, שהרי אנוס על פי הדיבור היה, אלא שכיבוד אב ואם הוא מן הדברים שאוכל פירותיהם בעולם הזה (פאה א-א), שמי שמכבד את הוריו, גם בניו יכבדו אותו, מדה כנגד מדה, וכיון שנתבטל יעקב ממצות כיבוד אב, לא זכה שיכבד אותו יוסף מספר השנים הללו ע"ש].

ואמר הכתוב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו (כח-יא), וברש"י עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שהיה ירא מפני חיות רעות (ב"ר סח-יא) ע"כ. ולכאורה יש להבין, הלא כתיב (בראשית ט-ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ, ואמרו (שבת קנא:) אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר (תהלים מט-יג) אדם ביקר בל ילין, נמשל [מי שחיה מושלת בו] כבהמות נדמו [בידוע שכבהמה נדמה] ע"כ. וביאר במהרש"א (שם) דאימת האדם על החיות משום הנשמה שבו שהיא צלם אלקים, וכיון שנדמו כבהמה, וצלם אלקים אוזיל לו ממנו, והרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה ע"ש. ואם כן יעקב אבינו, מובחר שבאבות, מה לו לירא מחיות רעות שיצטרך לעשות מרזב סביב לראשו.

ויש לומר דאיתא במדרש (ב"ר לט-ז) ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך ומבית אביך וגו' (יב-א), מה כתיב למעלה מן הענין, וימת תרח בחרן וכו', בתחלה אתה דורש הרשעים קרוים מתים בחייהן, לפי שהיה אברהם אבינו מיוחד ואומר, אצא ויהיו מחללין בי שם שמים ואומרים הניח אביו והלך לו לעת זקנתו, אמר ליה הקב"ה, לך אני פוטרך מכיבוד אב ואם, ואין אני פוטר לאחר מכיבוד אב ואם וכו' ע"ש. וכמו כן חש גם יעקב אבינו לנפשו, שיתכן שעל ידי מעשיו יתהווה חילול שם שמים, שעזב אבותיו צדיקי עליון לעת זקנתם. והנה איתא במשנה (אבות ה-ט) חיה רעה באה לעולם על חילול השם ע"כ. על כן עשה מרזב לראשו מפני חיות רעות, שחשש על עונש חילול השם שיתהווה על ידו.

*

הא ידע יעקב שעשו עלול להורגו, והוא עיף (כה-כט) ברציחה (רש"י), ועל כרחק שיצטרך אחר כך לברוח משם, ולא יהא בידו לקיים מצות כיבוד אב, ואיך הכניס עצמו לקבל הברכות שעבור זה יבטל מצות כיבוד אב. ועל כרחק כי חשב יעקב לברוח לבית עבר ללמוד, ויהא טמון מעשו, ותלמוד תורה גדול מכיבוד אב. ועל כן כל השנים שישב בבית עבר ללמוד, לא נענש על ביטול כיבוד אב.

*

והנה במהרש"א (מגילה שם) כתוב, שלבסוף י"ד שנה שהיה בבית עבר נתקררה דעתו של עשו, ושלחה רבקה אמו אחריו, ויעקב ירד לבית לבן לישא אשה ע"ש. ואם כן כאשר גמר ללמוד בבית עבר, לא היה עוד פיקוח נפש ליעקב לחזור לשמש אביו, אך עבור קיום מצות פרו ורבו, עזב מצות כיבוד אב והלך לחרן. וזה נרמז בקרא (בראשית ב-כד) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו.

והענין הוא, כי על קיום מצות עשה אין צריכין לבזבז יותר מחומש (כתובות נ). ועיין שו"ע א"ח סימן תרנא-א. ובמצות כיבוד אב פליגי בגמרא (קידושין לב.), כיבוד [מאכילו ומשקהו ומכבדו], רב יהודה אמר משל בן, רב נתן בר אושעיא אמר משל אב ע"ש. וכן פסקינן (יו"ד סימן רמ-ה) דמשל אב. וגם אי נימא משל בן, עם כל זה אין חיוב עליו על יותר מחומש מנכסיו.

והנה בגמרא (יבמות סב:) נמנו שבעה מעלות על זיווגו של אדם, ואמרו כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה, בלא תורה, בלא חומה, בלא שלום, וכל אדם שאין לו אשה אינו אדם וכו' ע"ש. ועל כן לצורך נישואין רשאי לעזוב את אביו ואת אמו, כי כיבוד אב היא רק משל אב, ואין הבן צריך לוותר משלו עבור כיבודם. וגם אם חיובו משל בן, אינו מחוייב עבורם רק עד חומש מנכסיו, ודברים הללו שוה הרבה יותר מחומש נכסיו, ואינו מחוייב להפסיד זאת עבור כיבודם. ומה גם שהוא שרוי בלא תורה, אם כן הנישואין הם לצורך תלמוד תורה שגדולה יותר מכיבוד אב. ומה גם שהיא חומה נגד היצר הרע. [וזהו הענין שנקבה תסובב גבר תחת החופה שבע פעמים, לרמו שהאשה חומה לבעלה נגד היצר הרע, אשר שבעה שמות יש לו (סוכה נב)].

והנה להאבות יצחק ויעקב, וכמו כן למשה רבינו, נודמנה להם זיווגם על הבאר, וכמבואר בכלי יקר בפרשתנו (כט-ב) דהאשה מכונה באר, שתה מים מבורך ונוזלים מתוך באר ע"ש. ובזיווגו של אדם ישנם שבעה מעלות עצומות כפי מה שנתבאר לעיל, ועל כן זיווגו של אדם מכונה בתואר 'באר שבע'. ובא הכתוב לבאר סיבת יציאתו של יעקב מבית אבותיו, אשר בזה נתבטל ממנו מצות כיבוד אבותיו, כי כיבוד אב הוא רק משל אב ולא משל בן, ובלי זיווג, הבן מפסיד הרבה, ואינו מחוייב בדבר. וזהו ויצא

ואמר הכתוב ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש (כח-יא). ובגמרא (ברכות כו:) אברהם תקן תפלת שחרית וכו', יצחק תקן תפלת מנחה וכו', יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום, ואין פגיעה אלא תפלה וכו'. ומפני מה אמרו תפלת המנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד הערב. רבי יהודה אומר עד פלג המנחה, שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה. ומפני מה אמרו תפלת הערב אין לה קבע, שהרי אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב קרבים והולכים כל הלילה ע"כ. וקיימא לן דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. והנה אי נימא דתפלות אבות תקנום, ויעקב תיקן תפלת ערבית, והרי ערבית היא לילה, ולמה סבירא ליה לרבי יהודה דיכולים להקדים תפלת ערבית מפלג המנחה.

וכתבו התוספות (שם ד"ה יעקב), דמבואר בגמרא (חולין צא:) וילך חרנה, כי מטא לחרן בעי למיהדר, אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי, כדי יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא, מיד ויפגע במקום. כד צלי בעי למיהדר, אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, מיד בא השמש ע"כ. ומוכח דגם יעקב התפלל ערבית ביום, מאחר שהתפלל כבר והוה דעתיה למיהדר, ורבי יהודה דאמר תפלת מנחה עד פלג המנחה, ומשם ואילך זמן תפלת ערבית, ניחא. אך לחכמים דאין זמן תפלת ערבית עד צאת הכוכבים, קשה הא יעקב התפלל בעוד יום ע"ש.

ונראה דבאמת מפלג המנחה עד צאת הכוכבים, הוא יום לכל דיני תורה, ועל זמן בין הערבים כבר תיקן יצחק תפלת מנחה, ואין ליעקב להוסיף אלא תפלה על הלילה, על דרך שנאמר (תהלים נה-יח) ערב ובוקר וצהריים אשיחה ואהמה. ועל כן סבירא להו לחכמים דזמן תפלת ערבית היא מצאת הכוכבים. אמנם בתורת משה בפרשתנו (ק"ג) כתוב, דתפלת יעקב היה ערב שבת קודש סמוך לחשיכה, דמבואר בשלחן ערוך (או"ח סימן רסז-ב) דמקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול ע"ש. ועל כן הקדים יעקב להתפלל אז תפלת ערבית מפלג המנחה ע"ש. ולכן סבירא ליה לרבי יהודה דיכולין להתפלל ערבית תמיד מפלג המנחה, כי כן היה תחלת תפלתו של יעקב, שהתפלל ערבית בפלג המנחה.

ואי נימא שתפלת יעקב היתה אז בלילה ממש אחר שבא השמש והוצרך ללון שם, יש לומר, דכיון ששקעה לו חמה שתי שעות קודם זמנה (ב"ר סח-ג), אם כן הגם שהיה אז לילה, מכל מקום על פי חשבון האמיתי היה אז פלג המנחה, על כן סבירא ליה לרבי יהודה דיכולין להתפלל ערבית מפלג המנחה.

*

והנה בגמרא (שם כז:) פליגי אי תפלת ערבית חובה או רשות, וקיימא לן דתפלת ערבית רשות, והדר

קבלוה עליה חובה. ויש להבין טעמו, דבשלמא למאן דאמר שהתפלות נתקנו נגד הקרבנות, שפיר מוכן, דכיון דערבית נתקנה כנגד הקטרת האברים והחלבים של הקרבנות על המזבח כל הלילה, וכיון שאין ההקטרה מעכבת את כפרת הקרבן, אף תפלת ערבית אינה חובה גמורה (רש"י שבת ט: ד"ה למאן). אבל למאן דאמר תפלות אבות תקנום, מדוע תפלת ערבית רשות, מאי שנא מתפלות שחרית ומנחה שתיקנו אברהם ויצחק דהוי חובה.

וייש לומר דהנה דעת הרמב"ן (בספר המצות מצוה ה) דהא דאמרו (ברכות כא.) תפלה דרבנן, היינו רק התפלה של כל יום יום, על צורכי בני אדם, אבל בעת צרה חיוב התפלה מן התורה, כענין שכתוב (במדבר יט) כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם, והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם, והיא מצוה על צרה שתבוא על הציבור לזעוק לפניו בתפלה ע"ש. ואם כן יעקב אבינו שהיה אז בעת צרה בבירחיתו מעשו, ועשה לעצמו מרוב מחיות רעות, הרי תפלתו או היה חיוב מן התורה. אלא דמן התורה ליכא חיוב להתפלל רק על ההצלה מהצרה שנמצא בו, ובא יעקב ותיקן אז להתפלל בערבית גם על כל צורכי האדם. ולכן במצב אשר אין האדם נמצא בצרה, לא דומה זאת לתפלתו של יעקב, ועל כן תפלת ערבית הוי רק רשות.

*

וייש להעיר עוד בתפלתו של יעקב, הא אמרו חז"ל (ברכות לד:) אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמצלי בבקתא [בבקעה, שכשהוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר] ע"כ. ובתוספות (שם) הקשו על תפלת יצחק דכתיב ביה (כד-ט) ויצא יצחק לשוח בשדה ע"ש. וכמו כן תקשה על תפלת יעקב שהתפלל באותו שדה של הר המוריה, ולא במקום מחיצות.

ונראה דהנה אמרו (פסחים פח.) מאי דכתיב (ישעיה ב-ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר (בראשית כב-יד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית [מקום מיושב], שנאמר (כח-יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ע"כ. ויש לומר דטעם שיעקב אבינו קראו בית, בזמן שאין בית בנוי עליה. דהנה יעקב אבינו זכה להמשיך קדושת ארץ ישראל שלא במקומה, וכמו שכתוב בקדושת לוי (בפרשתנו) דלכן נאמר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, דהוי ליה לכתוב וירד חרנה, דההולך מארץ ישראל לחוץ לארץ כתיב וירד (רש"י דברים א-כה), כי ארץ ישראל גבוה מכל הארצות (זבחים נד:). אמנם יעקב אבינו כשיצא מבאר שבע פנה הודה, ההוד פנה והלך עמו, וקדושת ארץ ישראל הלכה עמו, דהוא ההוד, ולזה כתיב וילך חרנה, שיעקב לא ירד כלל ע"כ.

ולא עוד, אלא שהמשיך גם קדושת המקדש שלא במקומה, וכד יהיב דעתיה למיהדר, וחזר עד בית אל, קפצה לו הר המוריה כנגדו (חולין צא:). ואם כן יש לומר דכיון שבית המקדש של מעלה מכון נגד בית המקדש של מטה (רש"י כח-ז), על כן המשיך יעקב הבית המקדש של מעלה למטה, ולא היה נמצא בשדה אלא בבית של המקדש של מעלה. ולכן יעקב דייקא קראו בית, כי יעקב זכה לקדושה שלא במקומה, להמשיך למטה המקדש של מעלה. ועל כן אמר, מה נורא המקום הזה, אין זה רק מקום לבד, כי אם 'בית' אלקים, כי זה שער השמים, שמקדש של מעלה מכון כאן, ויעקב זכה להמשיכו למטה, ותפלתו היה בבית ולא בשדה.

*

וייש לרמוז בזה עוד, דהנה האבות הקדושים קיימו כל התורה כולה, אפילו עירובי תבשילין, וכמו שנאמר (בראשית כוה) עקב אשר שמע אברהם בקולי, וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורתני (עין יומא כח:). וברמב"ן (שם) כתוב, ויש לשאול, אם כן איך הקים יעקב מצבה (כח-ח), ונשא שתי אחיות, וכדעת רבותינו (ב"ר עד-ג) ארבע, ועמרם נשא דודתו (שמות ו-ג), ומשה רבינו הקים שתיים עשרה מצבה (שם כד-ד), והאיך אפשר שיהיו נוהגים היתר בתורה במה שאסר אברהם אביהם על עצמו, וקבע לו השם שכו על הדבר, והוא יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ללכת בדרכיו וכו'. והנראה אלי מדעת רבותינו, שלמד אברהם אבינו התורה כולה ברוח הקודש, ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה, ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, וכן עמרם, כי המצות משפט אלקי הארץ הן, אף על פי שהוזהרנו בחובת הגוף בכל מקום (קידושין לו:) וכו'. וביוסף דרשו (ב"ר צב-ד) שהיה משמר את השבת אפילו במצרים, מפני שהיא שקולה כנגד כל המצות, לפי שהיא עדות על חידוש העולם, והיה עושה כן ללמד את בניו אמונת בריאת העולם, להוציא מלבם כוונת עבודה זרה ודעות המצרים, וזאת כוונתם ע"כ.

ואם כן יעקב אבינו עד עתה היה מקיים כל המצות בהיותו בבאר שבע, וכאשר הגיע לחרן בחוץ לארץ, לא הוטל עליו קיום מצות התורה. ועם כל זה בהיותו עומד כעת להעמיד דורות זרע ברכך ה', בין עובדי עבודה זרה, על כן כמו שיוסף היה משמר את השבת במצרים, ללמד את בניו אמונת בריאת העולם, כן יש לו ליעקב לשמור את השבת גם בהיותו בבית לבן.

ולכן כאשר הלך ארצה בני קדם, הראו לו מן השמים באר בשדה. ויש לומר דרומו על שבת קודש, שכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין (זוה"ק ח"ב פח:), והיא באר שנובע שפע על כל השבוע, ושבת היא חקל תפוחין קדישין (שם), והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה, רומזת על השלש סעודות בשבת, צאן ובקר ברבורים ושלי ודגים. והיינו שרמזו לו, שהגם דבחוף לארץ לא מקיים מצות ה', אבל מצות שבת ימשיך גם שם, 'כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים', העדרי צאן קודש שעומד להעמידם, הם שותים שפע קודש מהבאר ההוא, היינו שבת קודש. ולכן נאמר שבעה פעמים באר בפרשה (בעל הטורים), להורות על יום השביעי שבת לה'.

וייקן יעקב משנתו ויאמר וגו', מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים, וזה שער השמים (כח-טו). ולכאורה היה לו לומר אין זה כי אם בית אלקים ושער השמים, ולמה הכפיל 'זה' פעמיים. וידוע מה שפירש הבעל שם טוב זי"ע, דאיתא בגמרא (שבת לא:) מכריז רבי ינאי חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתא עביד ע"כ. הרי דהתורה קרויה שער, ויראת שמים קרויה בית. והנה יעקב עסק בתורה כל ימיו בבית המדרש של שם ועבר, ולא הרגיש עדיין יראה כזו שהרגיש כאן בהר המוריה מקום המקדש, מה נורא המקום הזה. ועל כן אמר אין זה כי אם בית אלקים, כאן במקום שקיבלתי יראת שמים היא הבית, וזה, הבית המדרש שלמדתי תורה עד כה, שער השמים, הוי תרעא לדרתא ע"כ.

וייש להוסיף, כי אין הכי נמי שעיקר הבית היא יראה, אבל מה שזכה יעקב לגילויים אלו של זה' נצב עליו, הוא רק אחר שישב מתחלה שנים רבות לנדד שינה מעיניו עבור תורה, ובלי השער אי אפשר לזכות ליראה כזו, ואם השער סגור לא יזכה ליראה טהורה, וכמאמרם (אבות ג-ז) אם אין חכמה אין יראה, כי אין יראה שלימה בלי תורה. ועל כן אמר יעקב, הן אמת שזהו 'בית' אלקים, היראה של מקום הזה היא עיקר הבית, אבל זה שער השמים, מה שזכיתי לכל זה היא רק עבור התורה שלמדתי באף עד היום הזה, בזה זכיתי לפתוח השער להגיע להיראה שהיא הבית.

*

והנה הכתוב האריך לספר, שכאשר הגיע לחרן, וירא והנה באר בשדה, והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים (כט-ב). ובמדרש (ב"ר ע-ח) איתא, שהראו לו כל זאת לסימן על

הגליון הזה נכתב על ידי

לעילוי נשמת

הרבנית הצדיקת מרת **חנה** ע"ה
בת הגדול רבי חיים יהודה הלוי דייטש זצוק"ל - הוב"ן מאקאווא
אשת כ"ק הגה"צ אב"ד סאמבאטהעלי זצוק"ל
נפטר ביום ערב תוכח שנת תש"ג לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

מוה"ר ר' יצחק אויש ה"ו
לרגל השמחה השרויה במעונ
בהולדת בתו למול טוב

מוה"ר ר' שלום זאב קאהל ה"ו
לרגל השמחה השרויה במעונ
בהולדת בתו למול טוב

מוה"ר ר' אברהם נחמ"י כ"ץ ה"ו
לרגל השמחה השרויה במעונ
בנישואי בנו למול טוב

מוה"ר ר' ישראל אורי פריעדמאן ה"ו
לרגל השמחה השרויה במעונ
בנישואי בנו למול טוב